

Svátky jara - 1. díl

V lidových představách bylo období jara vnímáno jako počátek nového vegetačního roku. Probouzející se příroda byla vítána a oslavována. Pomocí nejrůznějších obyčejů se lidé snažili přenést tuto životní energii na sebe, dobytek i budoucí úrodu. Oslavy celého jarního cyklu v lidovém prostředí, navázaly na původní obyčeje, které však úplně nezanikly.

KDY JSOU VELIKONOCE?

Velikonoce jsou svátky s pohyblivým datem. Doba velikonoční souvisí s lunárním cyklem.

Vypočítá se podle jarní rovnodennosti. V kalendáři najdete 21. března (první jarní den) následně po tomto dni první úplňk a nejbližší neděle je Hod boží velikonoční. Tato neděle může být nejdříve 22. března a nejpozději 25. dubna.

V roce 2021 vychází Velikonoční neděle na 4. 4. a v roce 2022 to bude 17. 4.

PŘEDVELIKONOČNÍ DOBA POSTNÍ

Velikonočním svátkům předcházeli čtyřicetidenní půst (počítá se bez neděl), který platil především pro dospělé. Tento půst začíná Popeleční středou (v úterý před touto středou vyvrcholí masopustní veselí, které musí být ukončeno nejpozději k půlnoci) a končí na Bílou sobotu. Jeho délka je odvozena od čtyřiceti dní a nocí, kdy se Kristus postil v poušti.

V tomto období mělo z jídelníčku zmizet maso a vydatná strava se měla přijímat pouze jednou denně. Omezuje se zpěv, zábavy, veselí. Nekonají se svatby.

Celé postní období je naplněno pestrou paletou pohanských zvyků a křesťanských tradic. Naši předci byli závislí na přírodě a také ji více rozuměli. Nejrůznějšími obyčejí se snažili příznivě si naklonit přírodní síly a také je ovlivnit ku prospěchu úrody a hospodářských prací. Proto část obyčejů spojených s jarem řadíme mezi obyčeje s prvky hospodářské magie. Druhou velkou skupinou jsou obyčeje spojené s životem lidí, tyto obyčeje měly pozitivně ovlivnit jejich zdraví a také život.....

POPELEČNÍ STŘEDA (ŠKAREDÁ, ČERNÁ)

Její název pochází od svčeneného popela, kterým kněz činí věřícím kříž na čele. „Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se navrátíš.“ Tím připomíná pomíjivost pozemského života a nutnost pokání (po předchozím masopustním veselí je ho mnohým více než třeba ☺) Popel, který je k tomuto používán, se získává spálením větvičky jívy (kočiček), která byla v předchozím roce na Květnou neděli posvěcena.

- Od stavení ke stavení chodíval směšně oblečený muž s lucernou a hledal ztracený masopust. Od hospodyně dostal výslužku.
- V tento den se nemělo prát prádlo – prádlo by zůstalo po celý rok špinavé.
- Kdo se napil tento den svčené vody (nahrazovala se i kořalkou) byl v létě ochráněn před štípáním komárů a much.

1. NEDĚLE – ČERNÁ (PUČÁLKA, LIŠČÍ) – 21.2. 2021

První postní neděle se nazývá černou, protože se ženy v tento den oblékaly do černého oděvu na znamení smutku v postní době. (Některé záznamy uvádějí, že to bylo spíše ze smutku, že skončilo masopustní veselí) Pučálkou se tato neděle nazývala podle postního pokrmu. Pučálka byl namočený a upražený hrách, který se v tento den pojídal studený a opepřený.

Liščí neděle je název odvozený od zvyku, kdy maminky v noci tajně napekly pro své děti preclíky. Ty navlékly na vrbové proutky a rozvěsily v sadě na stromech. Ráno před svítáním děti poslaly preclíky hledat s tím, že jim je tam zanechala liška.

Recept:

1. Pučálka

Neloupaný hrách namoč do vody a nech do druhého dne nabobtnat. Hrách nech poté v pokojové teplotě naklíčit (cca 2-3 dny) Až budou klíčky asi 5 – 8 mm dlouhé, opraž hrách na sucho a osol. Nebo hrách osmaž na dobrém oleji a trochu osol a opepři. Ve středověku se takto opepřený hrách sladil medem a nazýval se „Pálenec“.

2. Postní preclíky

½ kg polohrubé mouky

3dkg droždí

1 lžička cukru

1 lžička soli

2 žloutky

Špetka zázvoru, mletého pepře

Trocha teplého mléka

Mák, hrubá sůl, kmín na posypání

Sádlo na vymazání plechu

Z mouky udělej na vále kopeček s důlkem. Do důlku dej rozdrobené droždí, to zasyp cukrem a nech chvilku oživit. Přidej sůl, žloutky, zázvor, pepř a trochu teplého mléka. Zpracuj tužší hladké těsto a nech chvíli kynout. Pak už jen válej hady a stáčeš precle. Ty dávej na vymaštěný plech sádlem. Preclíky potřij žloutkem nebo mlékem, posyp mákem, kmínem, hrubou solí a v troubě upeč do červena.

SV. MATĚJ – 24. 2.

V lidovém prostředí byl tento den posledním dnem zimy i proto se soustředily zvyky a obyčeje na hospodářsko-magický charakter. Sv. Matěj byl považován za zástupce budoucí úrody ovoce. Rodiče posílali děti před východem slunce bosé na zahradu či do sadu. Děti kolem ovocných stromů pobíhaly a volaly:

*Svatý Matěji,
Přines nám ourody,
Do naší zahrady!*

nebo

*Běhám, běhám po sadě,
na sv. Matěje,
kde můj hlásek obejde,
všude dost ovoce bude.
A ty svatý Matěji,
máme k tobě naději,
že ty nám dáš ourodu,
na tu naši zahradu.
Hrušky, jablka, karlátka,
aby toho byla plná zahrádka.*

2. NEDĚLE – PRAŽNÁ (SAZOMETNÁ) – 28.2. 2021

Tato neděle dostala své jméno podle tradičního postního jídla – PRAŽMO.

Pražení klasů obilí či zrna patřilo k nejstarším způsobům úpravy obilí. Z pražma se také připravovala polévka „Praženka“. Někde se jí říkalo i neděle „Sazometná“, protože to byl den očistný, kdy se dělal pořádek a vymetaly se komíny.